

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

27. februar 2014*

»Direktiv 2001/29/EF — ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet — begrebet »overføring til almenheden« — udsendelse af værker på en kurbadeanstalts værelser — direkte virkning af direktivets bestemmelser — artikel 56 TEUF og 102 TEUF — direktiv 2006/123/EF — fri udveksling af tjenesteydelser — konkurrence — eneret til kollektiv forvaltning af ophavsrettigheder«

I sag C-351/12,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Krajský soud v Plzni (Den Tjekkiske Republik) ved afgørelse af 10. april 2012, indgået til Domstolen den 24. juli 2012, i sagen:

OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním o.s.

mod

Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s.,

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, L. Bay Larsen, Domstolens vicepræsident, K. Lenaerts, som fungerende dommer i Fjerde Afdeling, og dommerne M. Safjan, J. Malenovský og A. Prechal (refererende dommer),

generaladvokat: E. Sharpston

justitssekretær: fuldmægtig M. Aleksejev,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 26. juni 2013,

efter at der er afgivet indlæg af:

- OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním o.s. ved advokati A. Klech, P. Vojíš og T. Matějičný, som befuldmægtiget
- Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s. ved advokát R. Šup
- den tjekkiske regering ved M. Smolek og J. Vlácil, som befuldmægtigede
- den tyske regering ved T. Henze og J. Kemper, som befuldmægtigede

* Processprog: tjekkisk.

- den ungarske regering ved M.Z. Fehér og K. Szijjártó, som befuldmægtigede
 - den østrigske regering ved A. Posch, som befuldmægtiget
 - den polske regering ved B. Majczyna, M. Drwięcki, D. Lutostańska og M. Szpunar, som befuldmægtigede
 - Europa-Kommissionen ved P. Ondrůšek, I.V. Rogalski og J. Samnadda, som befuldmægtigede,
- og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 14. november 2013, afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 3 og 5 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (EFT L 167, s. 10) og artikel 16 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/123/EF af 12. december 2006 om tjenesteydelser i det indre marked (EUT 376, s. 36) samt artikel 56 TEUF og artikel 102 TEUF.
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem OSA – Ochraný svaz autorský pro práva k dílům hudebním o.s. (herefter »OSA«), som er et selskab til kollektiv forvaltning af ophavsrettigheder til musikalske værker, mod Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s. (herefter »Léčebné lázně«), som er et selskab, der driver en ikke-statslig sundhedsinstitution, der leverer kurbadeydelser, vedrørende betaling af ophavsretsafgifter for tv- eller radioudsendelser på sidstnævntes værelser.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 23. betragtning til direktiv 2001/29 har følgende ordlyd:

»Dette direktiv bør medføre en yderligere harmonisering af ophavsmænds ret til overføring til almenheden. Denne ret skal opfattes bredt som omfattende enhver overføring til den del af almenheden, som ikke befinder sig på det sted, hvorfra overføringen finder sted. Denne ret omfatter enhver sådan form for trådbunden eller trådløs transmission eller retransmission af et værk til almenheden, herunder udsendelse i radio og fjernsyn. Denne ret bør dog ikke omfatte andre handlinger.«
- 4 Artikel 3 i direktiv 2001/29, der har overskriften »Retten til overføring af værker til almenheden og retten til tilrådighedsstillelse for almenheden af andre frembringelser«, bestemmer i stk. 1:

»Medlemsstaterne tillægger ophavsmænd eneret til at tillade eller forbyde trådbunden eller trådløs overføring til almenheden af deres værker, herunder tilrådighedsstillelse af deres værker på en sådan måde, at almenheden får adgang til dem på et individuelt valgt sted og tidspunkt.«
- 5 Artikel 5 i direktiv 2001/29 med overskriften »Undtagelser og indskrænkninger« bestemmer:

»[...]

2. Medlemsstaterne kan indføre undtagelser fra eller indskrænkninger i den i artikel 2 [med overskriften »Retten til reproduktion«] nævnte ret til reproduktion med hensyn til:

[...]

- e) reproduktioner af radio- og fjernsynsudsendelser foretaget af sociale institutioner med ikke-kommercielle formål som f.eks. hospitaler eller fængsler, forudsat at rettighedshaverne modtager en rimelig kompensation.

3. Medlemsstaterne kan indføre undtagelser fra eller indskrænkninger i de rettigheder, der er nævnt i artikel 2 og 3, i følgende tilfælde:

[...]

- b) hvis der er tale om anvendelser til gavn for handicappede, som står i direkte forbindelse med det pågældende handicap og er af ikke-kommerciel karakter, og det sker i et omfang, som er påkrævet af hensyn til det særlige handicap

[...]

5. Undtagelser og indskrænkninger efter stk. [2 og 3] må kun anvendes i visse specielle tilfælde, der ikke strider mod den normale udnyttelse af værket eller andre frembringelser og ikke indebærer urimelig skade for rettighedshaverens legitime interesser.«

6 Artikel 4 i direktiv 2006/123 med overskriften »Definitioner« bestemmer:

»I dette direktiv forstås ved:

- 1) »tjenesteydelse«: enhver selvstændig erhvervsvirksomhed, der normalt udføres mod betaling, jf. [...] artikel [57 TEUF]

[...]«

7 Artikel 16 i direktiv 2006/123, der har overskriften »Fri udveksling af tjenesteydelser«, bestemmer i stk. 1:

»Medlemsstaterne respekterer tjenesteyderes ret til at udføre tjenesteydelser i en anden medlemsstat end den, de er etableret i.

[...]«

8 Artikel 17 i direktiv 2006/123 med overskriften »Yderligere undtagelser fra den frie udveksling af tjenesteydelser« bestemmer:

»Artikel 16 finder ikke anvendelse på:

[...]

- 11) ophavsret og beslægtede rettigheder [...]«

Tjekkisk lovgivning

- 9 I henhold til § 23 i lov nr. 121/2000 om ophavsret (herefter »ophavsretsloven«) som affattet på tidspunktet for den i hovedsagen omtvistede periode er radio- eller tv-udsendelse af et værk defineret som tilrådighedsstillelse af det gennem radio eller tv transmitterede udsendte værk ved hjælp af et apparat, der er teknisk egnet til modtagelse af en radio- eller tv-udsendelse. En tilrådighedsstillelse af et værk for patienter anses imidlertid ikke for en sådan radio- eller tv-udsendelse, når den foretages for dem i forbindelse med, at de modtager sundhedsydelser i institutioner, der leverer sådanne ydelser.
- 10 I henhold til ophavsretslovens § 98 kræves der en tilladelse for udøvelsen af kollektiv forvaltning af ophavsrettigheder. I henhold til § 98, stk. 6, litra c), kan det kompetente ministerium udelukkende give en sådan tilladelse, såfremt en anden person ikke har tilladelse til at udøve samme rettighed i forbindelse med samme genstand for beskyttelse og – såfremt der er tale om et værk – til at udøve samme ret i forbindelse med den samme type værk.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 11 OSA har krævet, at Léčebné lázně skal betale 546 995 CZK med tillæg af morarenter for i perioden fra den 1. maj 2008 til den 31. december 2009 uden at have indgået en licensaftale med OSA at have installeret tv- og radioapparater i kurbadeanstaltens værelser, hvorved Léčebné lázně gav sine patienter adgang til værker, som OSA forvaltede. Ifølge OSA er ophavsretslovens § 23 i strid med direktiv 2001/29 i den del, som fastsætter en undtagelse fra betalingen af ophavsretsafgifter for sundhedsinstitutioner, når de leverer sundhedsydelser.
- 12 Léčebné lázně har gjort gældende, at selskabet er omfattet af undtagelsen i ophavsretslovens § 23, og har bestridt påstanden om, at denne bestemmelse er i strid med direktiv 2001/29. Léčebné lázně har tilføjet, at selv om det fastslås, at dette er tilfældet, kan dette direktiv imidlertid ikke påberåbes i en tvist mellem private.
- 13 Léčebné lázně har endvidere gjort gældende, at OSA misbruger sin monopolstilling på markedet, eftersom den kompensation, der kræves ifølge dets tariffer er uforholdsmæssigt høj sammenlignet med den kompensation, der opkræves af selskaber til kollektiv forvaltning af ophavsrettigheder (herefter »forvaltningsselskaber«) i nabolandene for den samme type brug af ophavsretligt beskyttede værker, hvilket forringer Léčebné lázněs markedsposition og stiller den konkurrencemæssigt ringere end tilsvarende kurbadeanstalter i nabomedlemsstaterne. Kurbadeanstalten benyttes af udenlandske kunder, og den modtager signaler fra udenlandske tv- og radiostationer. Léčebné lázně har anført, at der foreligger en restriktion, der hindrer den frie udveksling af tjenesteydelser, og gjort gældende, at det er i dets interesse at indgå en licensaftale med et forvaltningsselskab fra en anden medlemsstat, som kræver lavere ophavsretsafgifter.
- 14 Under disse omstændigheder har Krajský soud v Plzni besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
 - »1) Skal [direktiv 2001/29] fortolkes således, at en undtagelse, hvorved det er bestemt, at der ikke ydes vederlag til ophavsmænd for overføring af deres værk ved radio- eller tv-udsendelse ved hjælp af radio- eller tv-modtagere til patienter i værelser i en kurbadeanstalt, som er en erhvervsvirksomhed, er i strid med [direktivets] artikel 3 og 5 [og navnlig dets artikel 5, stk. 2, litra e), stk. 3, litra b), og stk. 5] [...]?
 - 2) Er indholdet af disse bestemmelser i direktiv 2001/29[...] om ovennævnte anvendelse af et værk tilstrækkeligt ubetinget og præcist til, at [forvaltningsselskaber] kan påberåbe sig dem ved nationale retter i en tvist mellem private, hvis [medlemsstaten] ikke har gennemført [direktiv 2001/29] korrekt i national ret?

- 3) Skal artikel 56 [TEUF] ff. og artikel 102 [TEUF] (eller i givet fald artikel 16 i [...] direktiv 2006/123[...]) fortolkes således, at de er til hinder for anvendelsen af regler i national ret, som forbeholder udøvelsen af kollektiv forvaltning af ophavsrettigheder på [medlemsstatens] område for en enkelt (monopol) rettighedshaverorganisation og dermed ikke tillader modtagere af tjenesteydelser frit at vælge en rettighedshaverorganisation fra en anden [medlemsstat]?«

Genåbning af den mundtlige forhandling

- 15 Ved dokument indleveret til Domstolens Justitskontor den 16. december 2013 fremsatte Léčebné lázně begæring om anordning af »foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse og bevisoptagelse« og fremlagde en dom afsagt af Městský soud v Praze den 14. maj 2013, der var vedlagt dette dokument. I samme dokument fremsatte Léčebné lázně ligeledes en begæring om genåbning af den mundtlige forhandling. Begæringen blev begrundet med, at den pågældende dom ligger til grund for den forelæggende rets tredje spørgsmål, og med, at i punkt 28 og 29 i generaladvokatens forslag til afgørelse ifølge Léčebné lázně indeholder urigtige udtalelser.
- 16 Ud fra indholdet af Léčebné lázněs begæring skal den i denne del af retsforhandlingerne anses for en begæring om genåbning af den mundtlige forhandling som omhandlet i artikel 83 i Domstolens procesreglement.
- 17 I henhold til denne bestemmelse kan Domstolen til enhver tid, efter at have hørt generaladvokaten, ved kendelse bestemme, at retsforhandlingernes mundtlige del skal åbnes eller genåbnes, navnlig hvis den finder, at sagen er utilstrækkeligt oplyst, eller såfremt en part, efter at denne del af retsforhandlingerne er afsluttet, er fremkommet med nye oplysninger vedrørende sagens faktiske omstændigheder, som er af afgørende betydning for Domstolens afgørelse, eller såfremt sagen bør afgøres på grundlag af et argument, som ikke har været drøftet af parterne eller de berørte, som er omfattet af artikel 23 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol.
- 18 Det skal i denne forbindelse indledningsvis bemærkes, at det første spørgsmål fra den forelæggende ret, som er behandlet i punkt 28 og 29 i generaladvokatens forslag til afgørelse, er blevet indgående debatteret af parterne for Domstolen. Domstolen anser derfor, at den under disse omstændigheder råder over alle de nødvendige oplysninger for at besvare dette spørgsmål.
- 19 Den af Městský soud v Praze truffene afgørelse kan endvidere ikke anses for en ny faktisk omstændighed, som kan have afgørende betydning for Domstolens svar på den forelæggende rets tredje spørgsmål.
- 20 Det er desuden ikke gjort gældende, at denne sag skal afgøres på grundlag af et argument, som ikke har været drøftet for Domstolen.
- 21 Efter at generaladvokaten er blevet hørt, skal begæringen om genåbning af den mundtlige forhandling følgelig forkastes.

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 22 Med det første spørgsmål spørger den forelæggende ret i det væsentlige, om artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at bestemmelsen er til hinder for en medlemsstats lovgivning, som indebærer, at ophavsmænd ikke kan tillade eller forbyde en kurbadeanstalt, som er en erhvervsvirksomhed, at overføre deres værker gennem en bevidst spredning af et signal til tv- eller radiomodtagere på kurbadeanstaltens patienters værelser. Den spørger også, om direktivets artikel 5, stk. 2, litra e), stk. 3, litra b), og stk. 5, påvirker fortolkningen af artikel 3 i en sådan sammenhæng.

- 23 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at det primære formål med direktiv 2001/29 er at indføre et højt beskyttelsesniveau for ophavsmænd, således at disse kan modtage et passende vederlag for anvendelsen af deres værker, bl.a. i tilfælde af en overføring til almenheden. Det følger heraf, at begrebet »overføring til almenheden« i direktivets artikel 3, stk. 1, skal forstås i bred forstand, således som det i øvrigt udtrykkeligt fremgår af 23. betragtning til dette direktiv (dom af 7.3.2013, sag C-607/11, ITV Broadcasting m.fl., ECLI:EU:C:2013:147, præmis 20 og den deri nævnte retspraksis).
- 24 Det skal, som OSA, den tjekkiske regering og Europa-Kommissionen med rette har gjort gældende, fastslås, at en »overføring til almenheden« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29 forekommer, når den, der driver en kurbadeanstalt som den i hovedsagen foreliggende, gør det muligt for sine gæster at få adgang til de udsendte værker via tv- eller radioapparater, idet den pågældende spreder det modtagne signal indeholdende disse værker til kurbadeanstaltens værelser.
- 25 Begrebet »overføring« skal nemlig for det første forstås i bred forstand, dvs. som omfattende enhver overføring af de beskyttede værker, uafhængigt af hvilket middel eller hvilken teknisk proces der anvendes (dom af 4.10.2011, forenede sager C-403/08 og C-429/08, Football Association Premier League m.fl., Sml. I, s. 9083, præmis 193).
- 26 Den, der driver en kurbadeanstalt, foretager således en overføring, når den pågældende bevidst sender beskyttede værker ved frivilligt at sprede et signal til tv- eller radiomodtagere, som befinder sig på kurbadeanstaltens patienters værelser (jf. i denne retning dommen i sagen Football Association Premier League m.fl., præmis 196, og dom af 15.3.2012, sag C-162/10, Phonographic Performance (Irland), ECLI:EU:C:2012:141, præmis 40).
- 27 Der skal dernæst bemærkes, at begrebet »offentligheden« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29, angiver et ubestemt antal potentielle modtagere og desuden indebærer et betydeligt antal personer (jf. dommen i sagen ITV Broadcasting m.fl., præmis 32).
- 28 Hvad særligt angår dette sidstnævnte kriterium skal der tages hensyn til den kumulative virkning af, at værkerne stilles til rådighed for de potentielle modtagere. I den forbindelse er det navnlig relevant, hvor mange personer der har sideløbende adgang til det samme værk, og hvor mange personer der har adgang til værket efter hinanden (dom af 7.12.2006, sag C-306/05, SGAE, Sml. I, s. 11519, præmis 39, og dommen i sagen ITV Broadcasting m.fl., præmis 33).
- 29 Som det er anført i punkt 28 i generaladvokatens forslag til afgørelse, kan en kurbadeanstalt både samtidigt og efter hinanden indkvartere et ubestemt, men ganske stort antal personer, som kan modtage udsendelser i deres værelser.
- 30 I modsætning til det af Léčebné lázně anførte kan den omstændighed, at patienterne på en kurbadeanstalt som regel er indkvarteret i længere tid end gæsterne på et hotel, ikke anfægte denne konstatering, eftersom den kumulative virkning af tilrådighedsstillingen af disse værker over for sådanne patienter bevirker, at der altid kan være tale om et ganske stort antal personer.
- 31 Det skal ligeledes bemærkes, at for at være omfattet af begrebet »overføring til almenheden« i artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29, skal det udsendte værk desuden overføres til et nyt publikum, dvs. et publikum, som de beskyttede værkers ophavsmænd ikke havde taget i betragtning, da de godkendte deres anvendelse i form af overføringen til det oprindelige publikum (dommen i sagen Football Association Premier League m.fl., præmis 197 og den deri nævnte retspraksis).

- 32 Ligesom gæsterne på et hotel udgør patienterne på en kurbadeanstalt et sådant nyt publikum. Kurbadeanstalten er nemlig det organ, der med fuldt kendskab til konsekvenserne af dets handlinger medvirker til at give sine patienter adgang til det beskyttede værk. Hvis kurbadeanstalten ikke foretager denne handling, vil dens patienter i princippet ikke have adgang til værket (jf. i denne retning SGAE-dommen, præmis 41 og 42).
- 33 Heraf følger, at en overføring, der foretages af en kurbadeanstalt som den i hovedsagen omhandlede af et beskyttet værk gennem frivillig udsendelse af et signal til tv- eller radiomodtagere, som befinder sig på kurbadeanstaltens patienters værelser, udgør en »overføring til almenheden« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29.
- 34 Denne fortolkning anfægtes ikke af Léčebné lázněs argument om, at en overføring som den i hovedsagen omhandlede har samme kendetegn som en tandlæges overføring af et beskyttet værk i sin tandlægeklinik, hvilken ifølge Domstolens dom af 15. marts 2012, SCF (sag C-135/10, ECLI:EU:C:2012:140), ikke er omfattet af begrebet »overføring til almenheden« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29.
- 35 Det er i denne forbindelse tilstrækkeligt at bemærke, at de principper, som kan udledes af SCF-dommen, ikke er relevante i den foreliggende sag, eftersom sidstnævnte ikke vedrører den i artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29 omhandlede ophavsret, men den ret af kompenserende art, som udøvende kunstnere og fonogramfremstillerne har ifølge artikel 8, stk. 2, i Rådets direktiv 92/100/EØF af 19. november 1992 om udlejnings- og udlånsrettigheder samt om visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret (EFT L 346, s. 61).
- 36 Eftersom en overføring af beskyttede værker som den i hovedsagen omhandlede udgør »overføring til almenheden« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29, skal den nationale lovgivning ifølge ordlyden af denne bestemmelse foreskrive en eneret for ophavsmændene til at tillade eller forbyde overføringen, medmindre den er omfattet af en undtagelse eller en indskrænkning ifølge direktiv 2001/29.
- 37 Det skal i denne forbindelse bl.a. undersøges, om direktivets artikel 5, stk. 2, litra e), stk. 3, litra b), og stk. 5, som den forelæggende udtrykkelig har henvist til, kan udgøre en sådan undtagelse eller indskrænkning.
- 38 Hvad for det første angår artikel 5, stk. 2, litra e), i direktiv 2001/29 skal det bemærkes, at denne bestemmelse, således som det fremgår af dens ordlyd, udelukkende danner grundlag for undtagelser fra eller indskrænkninger i den i direktivets artikel 2 nævnte ret til reproduktion. Den kan dermed ikke danne grundlag for en undtagelse fra eller indskrænkning i ophavsmændenes eneret i henhold til direktivets artikel 3, stk. 1, til at tillade eller forbyde overføring til almenheden af deres værker.
- 39 Hvad dernæst angår artikel 5, stk. 3, litra b), i direktiv 2001/29 tillader denne bestemmelse medlemsstaterne at indføre en undtagelse fra eller en indskrænkning i de rettigheder, der er nævnt i direktivets artikel 3, hvis der er tale om anvendelser til gavn for handicappede, som står i direkte forbindelse med det pågældende handicap og er af ikke-kommerciel karakter, og det sker i et omfang, som er påkrævet af hensyn til det særlige handicap. Der er imidlertid ingen oplysninger i sagen for Domstolen, der gør det muligt på det grundlag at fastslå, at samtlige betingelser i førstnævnte bestemmelse er opfyldt i en situation som den i hovedsagen omhandlede.
- 40 Hvad endelig angår artikel 5, stk. 5, i direktiv 2001/29 fastsætter den ikke nogen undtagelser eller indskrænkninger, som medlemsstaterne kan foreskrive for så vidt angår de rettigheder, som bl.a. er omhandlet i direktivets artikel 3, stk. 1, idet bestemmelsen udelukkende præciserer rækkevidden af de undtagelser og indskrænkninger, som er foreskrevet i de foregående stykker i bestemmelsen.

41 Under hensyn til det ovenstående skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at bestemmelsen er til hinder for en medlemsstats lovgivning, som indebærer, at ophavsmænd ikke kan tillade eller forbyde en kurbadeanstalt, som er en erhvervsvirksomhed, at overføre deres værker gennem en bevidst spredning af et signal til tv- eller radiomodtagere på kurbadeanstaltens patienters værelser. Direktivets artikel 5, stk. 2, litra e), stk. 3, litra b), og stk. 5, påvirker ikke denne fortolkning.

Det andet spørgsmål

42 Med det andet spørgsmål spørger den forelæggende ret i det væsentlige, om artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at bestemmelsen kan påberåbes af et forvaltningsselskab i en tvist mellem private med henblik på at undgå anvendelsen af en medlemsstats lovgivning, som strider mod denne bestemmelse.

43 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at ifølge retspraksis kan selv en klar, præcis og ubetinget bestemmelse i et direktiv, som har til formål at tillægge private rettigheder eller at pålægge private forpligtelser, ikke som sådan finde anvendelse inden for rammerne af en sag, hvori alene private er parter (dom af 15.1.2014, sag C-176/12, Association de médiation sociale, ECLI:EU:C:2014:2, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).

44 Domstolen har imidlertid fastslået, at en national domstol, der er forelagt en tvist, hvori der alene er private parter, når den anvender nationale bestemmelser, skal tage samtlige bestemmelser i national ret i betragtning og i videst muligt omfang skal fortolke dem i lyset af direktivets ordlyd samt formål for at nå til en løsning, der er i overensstemmelse med det formål, der forfølges med direktivet (jf. dommen i sagen Association de médiation sociale, præmis 38 og den deri nævnte retspraksis).

45 Domstolen har ikke desto mindre præciseret, at dette princip om overensstemmende fortolkning af national ret er underlagt visse begrænsninger. De nationale retsinstansers forpligtelse til at henvise til indholdet af et direktiv, når de fortolker og anvender de relevante nationale retsregler, begrænses således af generelle retsprincipper, og det kan ikke tjene som grundlag for en fortolkning contra legem af national ret (dommen i sagen Association de médiation sociale, præmis 39 og den deri nævnte retspraksis).

46 Eftersom den forelæggende ret endvidere i forbindelse med begrundelsen for sit andet spørgsmål gennem henvisning til dom af 12. juli 1990, Foster m.fl. (sag C-188/89, Sml. I, s. 3313), overvejer, hvordan et forvaltningsselskab som OSA skal kvalificeres, skal det tilføjes, at et sådant forvaltningsselskab ikke kan påberåbe sig artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29 med henblik på at undgå anvendelsen af en medlemsstats lovgivning, som strider mod denne bestemmelse, såfremt denne organisation anses for et statsligt organ.

47 Hvis dette var tilfældet, ville der nemlig under omstændigheder som de i hovedsagen foreliggende ikke være tale om en privat, som over for medlemsstaten gør gældende, at en direktivbestemmelse har direkte virkning, men derimod den modsatte situation. Ifølge Domstolens faste praksis kan et direktiv ikke i sig selv skabe forpligtelser for private, og en direktivbestemmelse kan derfor ikke som sådan påberåbes over for sådanne personer (dom af 24.1.2012, sag C-282/10, Dominguez, ECLI:EU:C:2012:33, præmis 37 og den deri nævnte retspraksis).

48 På baggrund af det ovenstående skal det andet spørgsmål besvares med, at artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at bestemmelsen ikke kan påberåbes af et forvaltningsselskab i en tvist mellem private med henblik på at undgå anvendelsen af en medlemsstats lovgivning, som strider mod denne bestemmelse. Den domstol, der er forelagt en sådan tvist, skal imidlertid i videst muligt omfang fortolke den nævnte lovgivning i lyset af denne bestemmelses ordlyd samt formål for at nå til en løsning, der er i overensstemmelse med det formål, der forfølges med bestemmelsen.

Det tredje spørgsmål

Formaliteten

- 49 OSA, den tjekkiske og den østrigske regering er i tvivl om, hvorvidt det tredje spørgsmål kan antages til realitetsbehandling. Det fremgår nemlig ikke af forelæggelseskendelsen, at Léčebné lázně har forsøgt at indgå en aftale med et forvaltningsselskab i en anden medlemsstat. Svaret på det tredje spørgsmål vil heller ikke have nogen betydning for afgørelsen af tvisten i hovedsagen. Uanset hvad svaret på dette spørgsmål bliver, er Léčebné lázně nemlig forpligtet til at betale OSA den omtvistede kompensation.
- 50 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at en anmodning om præjudiciel afgørelse fra en national ret kun kan afvises fra realitetsbehandling, såfremt det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, når problemet er af hypotetisk karakter, eller når Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan give en hensigtsmæssig besvarelse af de stillede spørgsmål (jf. bl.a. dom af 29.3.2012, sag C-500/10, *Belvedere Costruzioni*, ECLI:EU:C:2012:186, præmis 16 og den deri nævnte retspraksis).
- 51 Det fremgår imidlertid af forelæggelseskendelsen, at Léčebné lázně har påberåbt sig de bestemmelser, som er omhandlet af den forelæggende rets tredje spørgsmål, med henblik på at gøre gældende, at de afgifter, som OSA opkræver, er for høje sammenlignet med dem, som forvaltningsselskaberne i nabolandene opkræver.
- 52 På baggrund heraf fremgår det således ikke klart, at det tredje spørgsmål savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, eller at problemet er af hypotetisk karakter.
- 53 Det tredje spørgsmål kan derfor realitetsbehandles.

Om realiteten

- 54 Med det tredje spørgsmål spørger den forelæggende ret i det væsentlige, om artikel 16 i direktiv 2006/123 og artikel 56 TEUF og/eller artikel 102 TEUF skal fortolkes således, at de er til hinder for en medlemsstats lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter den kollektive forvaltning af ophavsrettigheder til visse beskyttede værker på denne medlemsstats område er forbeholdt et enkelt forvaltningsselskab, således at en bruger af disse værker, såsom den i hovedsagen omhandlede kurbadeanstalt, ikke kan modtage tjenesteydelser fra et forvaltningsselskab i en anden medlemsstat.
- 55 OSA har bestridt, at den omtvistede lovgivning forhindrer en bruger af beskyttede værker, såsom den i hovedsagen omhandlede kurbadeanstalt, i at modtage tjenesteydelser fra et forvaltningsselskab i en anden medlemsstat.
- 56 Det tilkommer imidlertid ikke Domstolen at udtale sig herom. Der er nemlig en formodning for, at de spørgsmål om EU-rettens fortolkning, som den nationale ret har forelagt på baggrund af de retlige og faktiske omstændigheder, som den har ansvaret for at fastlægge – og hvis rigtighed det ikke tilkommer Domstolen at efterprøve – er relevante (dom af 22.6.2010, forenede sager C-188/10 og C-189/10, *Melki og Abdeli*, Sml. I, s. 5667, præmis 27 og den deri nævnte retspraksis).

– Indledende bemærkninger

- 57 Eftersom artikel 16 i direktiv 2006/123 og artikel 56 TEUF ff. vedrører den frie udveksling af tjenesteydelser, skal det undersøges, om et forvaltningsselskab såsom OSA kan anses for at levere en tjenesteydelse til en bruger af beskyttede værker, såsom den i hovedsagen omhandlede kurbadeanstalt. OSA og de regeringer, der har afgivet indlæg for Domstolen, er af den opfattelse, at dette ikke er tilfældet.
- 58 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at det fremgår af artikel 4, nr. 1), i direktiv 2006/123, at begrebet »tjenesteydelse« er sammenfaldende med det af artikel 57 TEUF omfattede begreb.
- 59 Forvaltningsselskabernes virksomhed er omfattet af bestemmelserne i artikel 56 TEUF ff. vedrørende den frie udveksling af tjenesteydelser (jf. i denne retning dom af 25.10.1979, sag 22/79, Greenwich Film Production, Sml. s. 3275, præmis 12, af 2.3.1983, sag 7/82, GVL mod Kommissionen, Sml. s. 483, præmis 38, og af 20.10.1993, forenede sager C-92/92 og C-326/92, Phil Collins m.fl., Sml. I, s. 5145, præmis 24).
- 60 Som det fremgår af den retspraksis, der er henvist til i foregående præmis, er dette ikke alene tilfældet for så vidt angår forholdet mellem et forvaltningsselskab og ophavsrettighedshavere, men også vedrørende forholdet mellem et forvaltningsselskab som OSA og en bruger af beskyttede værker, såsom den i hovedsagen omhandlede kurbadeanstalt.
- 61 Et sådant forvaltningsselskab er nemlig med til at lette denne brugers indhentelse af en tilladelse til at bruge de beskyttede værker og til at betale de afgifter, som denne bruger skal betale til ophavsrettighedshaverne, således at organisationen også må anses for at levere en tjenesteydelse til denne bruger.
- 62 Som Kommissionen med rette har anført, er det i denne henseende ligeledes uden betydning, om afgiften for denne tjeneste betales til forvaltningsselskabet af ophavsrettighedshaverne eller brugerne af de beskyttede værker. Artikel 57 TEUF kræver nemlig ikke, at tjenesteydelsen betales af dem, der modtager ydelsen (dom af 26.4.1988, sag 352/85, Bond van Adverteerders m.fl., Sml. s. 2085, præmis 16).
- 63 Heraf følger, at et forvaltningsselskab såsom OSA skal anses for at levere en »tjenesteydelse« som omhandlet i artikel 4, nr. 1), i direktiv 2006/123 og artikel 57 TEUF til en bruger af beskyttede værker, såsom den i hovedsagen omhandlede kurbadeanstalt.

– Fortolkningen af artikel 16 i direktiv 2006/123

- 64 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt artikel 16 i direktiv 2006/123 finder anvendelse på en sådan tjenesteydelse, skal det indledningsvis bemærkes, at nævnte bestemmelse i henhold til direktivets artikel 17, nr. 11), ikke finder anvendelse på ophavsret og beslægtede rettigheder.
- 65 Som generaladvokaten har påpeget i punkt 64 i forslaget til afgørelse, skal artikel 17, nr. 11), i direktiv 2006/123, eftersom det kun er tjenesteydelser, som kan udelukkes fra anvendelsesområdet for direktivets artikel 16, fortolkes således, at den udelukker den i nærværende doms præmis 63 nævnte tjenesteydelse, der vedrører ophavsrettigheder, fra anvendelsesområdet for sidstnævnte artikel.
- 66 Heraf følger, at eftersom artikel 16 i direktiv 2006/123 ikke finder anvendelse, er den heller ikke til hinder for en lovgivning som den i hovedsagen omhandlede.

– Fortolkningen af artikel 56 TEUF

- 67 Som det fremgår af forelæggelseskendelsen, kan en lovgivning som den i hovedsagen omhandlede udgøre en hindring for, at en kurbadeanstalt som den i hovedsagen omhandlede i sin egenskab af bruger af beskyttede værker kan modtage tjenesteydelser fra et forvaltningsselskab i en anden medlemsstat.
- 68 Da der er tale om en grænseoverskridende tjenesteydelse, finder artikel 56 TEUF anvendelse (jf. i denne retning dommen i sagen Bond van Adverteerders m.fl., præmis 15).
- 69 En lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, som i praksis forbyder levering af en sådan ydelse, udgør en begrænsning af den frie udveksling af tjenesteydelser (jf. i denne retning dommen i sagen Football Association Premier League m.fl., præmis 85).
- 70 Denne begrænsning kan ikke begrundes, medmindre den varetager tvingende almene hensyn, som er egnet til at sikre virkeliggørelsen af det almennyttige formål, som den forfølger, og ikke går videre end nødvendigt for at nå dette mål (jf. bl.a. dommen i sagen Football Association Premier League m.fl., præmis 93).
- 71 Som OSA og de regeringer, som har afgivet indlæg for Domstolen, samt Kommissionen med rette har gjort gældende, udgør beskyttelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder et sådant tvingende alment hensyn (jf. i denne retning dommen i sagen Football Association Premier League m.fl., præmis 94 og den deri nævnte retspraksis).
- 72 Den i hovedsagen omhandlede lovgivning, som tillægger et forvaltningsselskab såsom OSA et monopol til forvaltningen af ophavsrettigheder til en vis kategori af beskyttede værker på den berørte medlemsstats område, skal endvidere anses for egnet til at beskytte de intellektuelle ejendomsrettigheder, eftersom den muliggør en effektiv forvaltning af disse rettigheder og en effektiv kontrol af, om de overholdes på den omhandlede medlemsstats område.
- 73 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt en sådan lovgivning går ud over, hvad der er nødvendigt for at nå formålet om at beskytte de intellektuelle ejendomsrettigheder, skal det, som det fremgår af indlæggene for Domstolen, bemærkes, at en lovgivning som den i hovedsagen omhandlede kan henføres til det territoriale beskyttelsesområde for ophavsretten, som også omfatter gensidige repræsentationsaftaler.
- 74 Med disse kontrakter, som er indgået mellem forvaltningsselskaberne, giver disse gensidigt hinanden ret til inden for deres respektive områder at meddele de nødvendige tilladelser til enhver offentlig fremførelse af værker, der er beskyttet af ophavsrettigheder, som indehaves af medlemmer af de andre selskaber og i henhold til gældende ret inden for det pågældende område at fastsætte de nærmere vilkår for de nævnte tilladelser (jf. i denne retning domme af 13.7.1989, sag 395/87, Tournier, Sml. s. 2521, præmis 17, og forenede sager 110/88, 241/88 og 242/88, Lucazeau m.fl., Sml. s. 2811, præmis 11).
- 75 Domstolen har i denne forbindelse allerede fastslået, at gensidige repræsentationskontrakter mellem forvaltningsselskaber bl.a. har til formål, at disse selskaber med henblik på at beskytte deres repertoire i en anden stat i kraft af kontrakterne kan støtte sig på det selskab, som driver virksomhed i den pågældende stat, uden at være tvunget til at indgå selvstændige kontrakter med brugerne og selv foretage kontrol på stedet (jf. i denne retning Tournier-dommen, præmis 19, og dommen i sagen Lucazeau m.fl., præmis 13).

- 76 Af indlæggene for Domstolen fremgår det imidlertid ikke, når der er tale om overføring såsom den, der er omhandlet i hovedsagen, at der på EU-rettens nuværende stadie kan opnås samme beskyttelsesniveau for ophavsretten, som den, der er baseret på en territorial beskyttelse og dermed på en territorial kontrol af disse rettigheder, i hvilken sammenhæng en lovgivning som den i hovedsagen omhandlede indgår.
- 77 Som det fremgår af drøftelserne for Domstolen, ville det under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede på EU-rettens nuværende stadie ydermere indebære alvorlige problemer med kontrollen med brugen af beskyttede værker og betalingen af afgifterne herfor, såfremt en bruger af et beskyttet værk i en situation som den i hovedsagen foreliggende frit kunne henvende sig et hvilket som helst forvaltningsselskab inden for Unionen med henblik på at få tilladelse til at anvende disse værker og betale afgiften herfor.
- 78 Under disse omstændigheder kan det ikke antages, at en lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der udgør en hindring for, at en bruger af beskyttede værker, som den i hovedsagen omhandlede kurbadeanstalt, kan modtage tjenesteydelser fra et forvaltningsselskab i en anden medlemsstat, går videre end nødvendigt for at nå målet om at beskytte intellektuelle ejendomsrettigheder.
- 79 I betragtning af det ovenstående skal artikel 56 TEUF fortolkes således, at den ikke er til hinder for en sådan lovgivning.

– Fortolkningen af artikel 102 TEUF

- 80 Det skal indledningsvis bemærkes, at et forvaltningsselskab såsom OSA udgør en virksomhed, som er omfattet af artikel 102 TEUF (jf. i denne retning dom af 21.3.1974, sag 127/73, BRT og Société belge des auteurs, compositeurs et éditeur, »BRT II«, Sml. s. 313, præmis 6 og 7).
- 81 Artikel 106, stk. 2, TEUF, som indeholder de særlige regler, der finder anvendelse på virksomheder, som bl.a. skal udføre tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse, er for det andet ikke til hinder for, at artikel 102 TEUF finder anvendelse på et forvaltningsselskab såsom OSA. Et sådant forvaltningsselskab, som staten ikke har pålagt nogen opgave, og som varetager private interesser, også selv om der er tale om intellektuelle ejendomsrettigheder, som er beskyttet af loven, er nemlig ikke omfattet af anvendelsesområdet for førstnævnte bestemmelse (jf. i denne retning BRT II-dommen, præmis 23, og dommen i sagen GVL mod Kommissionen, præmis 32).
- 82 En lovgivning som den i hovedsagen omhandlede kan derimod være omfattet af artikel 106, stk. 1, TEUF. En sådan lovgivning tillægger nemlig et forvaltningsselskab såsom OSA en eneret til at forvalte ophavsrettigheder til en vis kategori af beskyttede værker på den omhandlede medlemsstats område, hvorved andre virksomheder afskæres fra at udøve den pågældende virksomhed inden for samme område (jf. i denne retning dom af 25.10.2001, sag C-475/99, Ambulanz Glöckner, Sml. I, s. 8089, præmis 24).
- 83 Hvad angår fortolkningen af artikel 102 TEUF i et sådant tilfælde fremgår det af fast retspraksis, at den omstændighed, at der skabes en dominerende stilling ved tildeling af eksklusive rettigheder som omhandlet i artikel 106, stk. 1, TEUF, ikke i sig selv er uforenelig med artikel 102 TEUF. En medlemsstat overtræder kun forbuddene i disse to bestemmelser, såfremt den pågældende virksomhed alene ved udøvelsen af de særlige eller eksklusive rettigheder, som er indrømmet den, foranlediges til at udnytte sin dominerende stilling på en måde, der er udtryk for misbrug, eller såfremt rettighederne må antages at skabe en retstilstand, som medfører, at virksomheden gør sig skyldig i et sådant misbrug (dom af 3.3.2011, sag C-437/09, AG2R Prévoyance, Sml. I, s. 973, præmis 68 og den deri nævnte retspraksis).

- 84 Den omstændighed alene, at en medlemsstat tillægger et forvaltningsselskab såsom OSA et monopol til forvaltningen af ophavsrettigheder til en vis kategori af beskyttede værker på den omhandlede medlemsstats område, er således ikke i sig selv i strid med artikel 102 TEUF.
- 85 Som det fremgår af forelæggelseskendelsen, er det tredje spørgsmål imidlertid stillet, med henblik på at gøre den forelæggende ret i stand til at udtale sig om *Léčebné lázněs* argument i hovedsagen om, at de afgifter, som opkræves af OSA, er uforholdsmæssigt høje sammenlignet med dem, der opkræves af forvaltningsselskaber i nabolandene.
- 86 Det skal i denne forbindelse konstateres, at et forvaltningsselskab såsom OSA, der er indehaver af et monopol på den omhandlede medlemsstats område til forvaltningen af ophavsrettigheder til en vis kategori af beskyttede værker, således har en dominerende stilling på en væsentlig del af det indre marked som omhandlet i artikel 102 TEUF (jf. i denne retning dom af 11.12.2008, sag C-52/07, *Kanal 5 og TV 4*, Sml. I, s. 9275, præmis 22).
- 87 Såfremt det viser sig, at et sådant forvaltningsselskab anvender afgifter for de ydelser, den leverer, som er væsentlig højere end dem, der bliver anvendt i de andre medlemsstater, forudsat at sammenligningen af afgiftsniveauet er foretaget på et ensartet grundlag, må forskellen antages at være et indicium for, at der foreligger misbrug af den dominerende stilling i artikel 102 TEUF's forstand. Det tilkommer i et sådant tilfælde det pågældende forvaltningsselskab at godtgøre, at forskellen skyldes objektive afvigelser mellem forholdene i den pågældende medlemsstat og i alle øvrige medlemsstater (jf. i denne retning *Tournier*-dommen, præmis 38, og dommen i sagen *Lucazeau m.fl.*, præmis 25).
- 88 Et sådant misbrug vil ligeledes kunne bestå i anvendelse af en for høj pris, som ikke står i et rimeligt forhold til den økonomiske værdi af den leverede ydelse (dommen i sagen *Kanal 5 og TV 4*, præmis 28).
- 89 Såfremt der er tale om et sådant misbrug af en dominerende stilling, og såfremt det kan tilskrives den lovgivning, der finder anvendelse på dette forvaltningsselskab, er den nævnte lovgivning endvidere i strid med artikel 102 TEUF og artikel 106, stk. 1, TEUF, således som det fremgår af den retspraksis, der er henvist til i nærværende doms præmis 83.
- 90 Det tilkommer den forelæggende ret at afgøre, om der i givet fald er tale om en sådan situation i hovedsagen.
- 91 Henset til det ovenstående skal det tredje spørgsmål besvares med, at artikel 16 i direktiv 2006/123 og artikel 56 TEUF samt artikel 102 TEUF skal fortolkes således, at de ikke er til hinder for en medlemsstats lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter den kollektive forvaltning af ophavsrettigheder til visse beskyttede værker på denne medlemsstats område er forbeholdt et enkelt forvaltningsselskab, således at en bruger af disse værker, såsom den i hovedsagen omhandlede kurbadeanstalt, ikke kan modtage tjenesteydelser fra et forvaltningsselskab i en anden medlemsstat.
- 92 Artikel 102 TEUF skal imidlertid fortolkes således, at den omstændighed, at dette første forvaltningsselskab anvender afgifter for de ydelser, det leverer, som er væsentlig højere end dem, der bliver anvendt i de andre medlemsstater, forudsat at sammenligningen af afgiftsniveauet er foretaget på et ensartet grundlag, eller anvender for høje priser, som ikke står i et rimeligt forhold til den økonomiske værdi af den leverede ydelse, udgør indicier for et misbrug af en dominerende stilling.

Sagens omkostninger

⁹³ Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parter udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Fjerde Afdeling) for ret:

- 1) Artikel 3, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet skal fortolkes således, at bestemmelsen er til hinder for en medlemsstats lovgivning, som indebærer, at ophavsmænd ikke kan tillade eller forbyde en kurbadeanstalt, som er en erhvervsvirksomhed, at overføre deres værker gennem en bevidst spredning af et signal til tv- eller radiomodtagere på kurbadeanstaltens patienters værelser. Direktivets artikel 5, stk. 2, litra e), stk. 3, litra b), og stk. 5, påvirker ikke denne fortolkning.
- 2) Artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at bestemmelsen ikke kan påberåbes af et forvaltningsselskab i en tvist mellem private med henblik på at undgå anvendelsen af en medlemsstats lovgivning, som strider mod denne bestemmelse. Den domstol, der er forelagt en sådan tvist, skal imidlertid i videst muligt omfang fortolke den nævnte lovgivning i lyset af denne bestemmelses ordlyd samt formål for at nå til en løsning, der er i overensstemmelse med det formål, der forfølges med bestemmelsen.
- 3) Artikel 16 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/123/EF af 12. december 2006 om tjenesteydelser i det indre marked og artikel 56 TEUF samt artikel 102 TEUF skal fortolkes således, at de ikke er til hinder for en medlemsstats lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter den kollektive forvaltning af ophavsrettigheder til visse beskyttede værker på denne medlemsstats område er forbeholdt et enkelt forvaltningsselskab, således at en bruger af disse værker, såsom den i hovedsagen omhandlede kurbadeanstalt, ikke kan modtage tjenesteydelser fra et forvaltningsselskab i en anden medlemsstat.

Artikel 102 TEUF skal imidlertid fortolkes således, at den omstændighed, at dette første forvaltningsselskab anvender afgifter for de ydelser, det leverer, som er væsentlig højere end dem, der bliver anvendt i de andre medlemsstater, forudsat at sammenligningen af afgiftsniveauet er foretaget på et ensartet grundlag, eller anvender for høje priser, som ikke står i et rimeligt forhold til den økonomiske værdi af den leverede ydelse, udgør indicier for et misbrug af en dominerende stilling.

Underskrifter